

Kontynuujemy temat dotyczący wyjaśniania wątpliwości na tle ustawy z 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (dalej specustawa). Tym razem bierzemy na warsztat opiekunów tymczasowych.

1. Czy zasadne jest występowanie o pieczę zastępczą w przypadku kiedy rodzice dzieci żyją i przebywają na terenie Ukrainy, czy wystarczy tylko opiekun tymczasowy?

Instytucja opiekuna tymczasowego jest alternatywą dla pieczy zastępczej, a należy założyć, że w zdecydowanej większości dzieci przybywają do Polski bez rodziców, są pod opieką faktyczną innych krewnych, zatem w pierwszej kolejności należy wykorzystać ustanowienie dla dziecka opiekuna tymczasowego.

2. Czy babcia, która wjechała na teren Polski z wnukami (rodzice pozostali na Ukrainie) musi zostać ustanowiona opiekunem tymczasowym wnuków czy może należy traktować ją jako opiekuna faktycznego?

W interesie babci i wnuków będących pod jej opieką jest wystąpienie o ustanowienie jej opiekunem tymczasowym. Instytucja opiekuna tymczasowego jest zbliżona do instytucji opiekuna prawnego, a z perspektywy uprawnień przyznawanych w specustawie uzyskanie statusu opiekuna tymczasowego otwiera drogę do uzyskania świadczeń, również tych obsługiwanych przez inne niż samorządy instytucje, a które mogą poprawić sytuację finansową osób zainteresowanych.

Przykładowo: zgodnie z art. 26 ust. 4 w zw. z ust. 1 pkt 2 o świadczenie wychowawcze na dziecko będzie mógł się ubiegać również opiekun tymczasowy. Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci przyznaje co prawda prawo do ubiegania się o świadczenie opiekunowi faktycznemu ale tylko w sytuacji jeżeli wystąpił on z wnioskiem do sądu opiekuńczego o przysposobienie dziecka.

3. Czy instytucja opiekuna tymczasowego będzie obejmowała dzieci, które przybyły na terytorium Polski przekraczając np. granicę polsko-słowacką?

W aktualnym stanie prawnym (na dzień 22 marca 2022 r.) co do zasady takiej możliwości nie ma. Zgodnie z art. 25 ust. 1 specustawy, przepis ten ma zastosowanie do małoletnich obywateli Ukrainy, o których mowa w art. 1 ust. 1 specustawy tj. obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bezpośrednio z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa, oraz obywateli Ukrainy posiadających Kartę Polaka, którzy wraz z najbliższą rodziną z powodu tych działań wojennych przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Zatem tylko w przypadku osób posiadających Kartę Polaka nie ma wymogu przybycia bezpośrednio z terytorium Ukrainy.

Należy dodać, że 17 marca br. opublikowano Komisyjny projekt ustawy o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (druk nr 2090), w którym przewidziano skreślenie słowa „bezpośrednio” m.in. z art. 1 ust. 1 specustawy. Projekt 22 marca br. był już przedmiotem prac Komisji Administracji i Spraw Wewnętrznych zatem stan prawny w tym obszarze najpewniej ulegnie zmianie.

4. Czy jeśli dziecko ukraińskie nie zostało umieszczone w pieczy zastępczej, to czy opiekun

tymczasowy (np. ustanowiony z grona krewnych dziecka) jest zobowiązany do sprawowania osobistej pieczy nad ukraińskim dzieckiem (innymi słowy, czy takie dziecko powinno przebywać w jego miejscu zamieszkania)?

Zgodnie z art. 25 ust. 1 opiekun tymczasowy ma sprawować pieczę nad osobą małoletniego. Nie ma wprost określonego wymogu wspólnego zamieszkiwania ale należy założyć, że zasadą powinno być przebywanie w tym samym miejscu opiekuna tymczasowego dziecka, oczywiście przy uwzględnieniu różnych sytuacji życiowych np. związanych z koniecznością umieszczenia dziecka w placówce zapewniającej całodobowe utrzymanie czy innych stanów faktycznych, w których z obiektywnych okoliczności wynika, że fakt braku wspólnego zamieszkiwania opiekuna tymczasowego i małoletniego nie narusza dobra dziecka. Wydaje się, że trzeba tutaj zapewnić pewną elastyczność.

Przykład: W jednej z gmin duża rodzina ukraińska otrzymała tymczasowe zakwaterowanie w prywatnym domu (dorosły opiekun z dziećmi własnymi oraz swojego rodzeństwa). Z uwagi na ograniczone możliwości, miejsce noclegowe dla 17-latki zostało zapewnione w innej lokalizacji (zweryfikowanej przez gminę). Cała rodzina w ciągu dnia przebywa razem. Opiekunem tymczasowym będzie ciotka 17-latki pomimo braku zakwaterowania pod wspólnym adresem.

5. Czy opiekun ma przejąć utrzymanie małoletniego?

Taki obowiązek wprost nie jest wskazany w specustawie, należy jednak zauważyć, że opiekun tymczasowy ma sprawować pieczę nad dzieckiem (zatem powinien zadbać o to aby dziecko było zabezpieczone pod względem bytowym) i w związku z tym będzie mógł starać się o różne świadczenia o charakterze socjalnym (w tym świadczenie 500+) na dzieci będące pod jego opieką. Ponadto w wielu przypadkach opiekunami małoletnimi będą osoby, na których również spoczywa obowiązek alimentacyjny (np. dziadkowie/dorosłe rodzeństwo dziecka) oraz osoby, które mają stały kontakt z rodzicami dziecka, na których obowiązek dostarczenia środków utrzymania nadal ciąży.

6. W art. 25 ust. 2 specustawy jest zapis „opiekun tymczasowy powinien uzyskać zezwolenie sądu opiekuńczego we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku małoletniego”. Czy z uwagi na słowo powinien, zezwolenie Sądu nie jest konieczne? Co z osobami, które takiego zezwolenia nie będą miały? Czy mogą wypowiadać się w sprawach dotyczących dziecka lub zarządzać majątkiem dziecka?

Zezwolenie sądu we wskazanych sprawach jest konieczne. Art. 25 ust. 2 specustawy jest wprost wzorowany na obowiązującym od 1965 r. art. 156 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, który stanowi, że opiekun powinien uzyskiwać zezwolenie sądu opiekuńczego we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku małoletniego. Na tle tego przepisu wykształciło się bogate orzecznictwo oraz poglądy doktryny co do rozumienia pojęcia „ważniejszych spraw” oraz skutków braku zgody sądu opiekuńczego w zależności od kategorii sprawy, których brak zgody dotyczył. Zatem w przypadku omawianej regulacji nie mamy tak naprawdę do czynienia z zupełnie nowymi rozwiązaniami prawnymi.

7. Czy osoba wskazana na kandydata opiekuna tymczasowego winna posiadać znajomość języka ukraińskiego?

W specustawie nie ma takiego wymogu.

Kategoria: Polityka Społeczna

Opublikowano: wtorek, 22, marzec 2022 15:17

Bernadeta Skóbel

Odsłony: 4021

8. Co wówczas, gdy polska rodzina przyjęła pod swój dach dzieci z Ukrainy (bez opieki osób dorosłych)? Czy rodzina zastępcza czy opiekun tymczasowy? W sytuacji gdyby okazało się, że jednak piecza zastępcza, to czy rodzina musi przechodzić pełną kwalifikację?

Jeżeli polska rodzina byłaby zainteresowana pełnieniem funkcji opiekunów tymczasowych to art. 25 specustawy to dopuszcza, o ile osoby te będą dawać rękojmię należytego wykonywania obowiązków opiekuna. Ostateczną decyzję w tej sprawie podejmuje sąd.

W przypadku pieczy zastępczej osoby te co do zasady powinny przejść postępowanie kwalifikacyjne do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej lub zawodowej. Tutaj dla porządku tylko dodam, że zgodnie z art. 112(5) §2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego jeżeli jest to uzasadnione dobrem dziecka sąd może tymczasowo, nie dłużej jednak niż na 6 miesięcy, powierzyć pełnienie funkcji rodziny zastępczej małżonkom albo osobie niepozostającej w związku małżeńskim, którzy nie są wstępnymi albo rodzeństwem dziecka, niespełniającym warunku niezbędnych szkoleń, określonego w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, dotyczących rodzin zastępczych. Przepis ten umożliwia tymczasowe powierzenie pieczy osobom niespełniającym warunków do pełnienia funkcji rodziców zastępczych.